

УДК 343.98

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.06.3.24>

## СТРАТЕГІЯ – КАТЕГОРІЯ КРИМІНАЛІСТИКИ

**Бояров В.І.,***кандидат юридичних наук, доцент,  
завідувач кафедри кримінального процесу та криміналістики  
Академії адвокатури України  
ORCID: 0000-0001-9155-505X***Ларкін М.О.,***кандидат юридичних наук, доцент,  
доцент кафедри кримінального права та правоохоронної діяльності  
Запорізького національного університету  
ORCID: 0000-0002-4676-460X*

### **Бояров В.І., Ларкін М.О. Стратегія – категорія криміналістики.**

У статті визначається, що загальні питання, які охоплюють сучасні визначення «криміналістичної стратегії», – це планованість; взаємозв'язок і координація багатьох процесуальних дій і заходів, а також довготерміновість та прогностичність мислення.

Наголошується, що багато країн ухвалюють стратегічні політико-правові документи, спрямовані на забезпечення боротьби з організованою злочинністю, тероризмом, корупцією та ін. Переважно вони присвячені характеристиці особливостей кримінальної ситуації, яка належить до всієї сукупності, а також до окремих транснаціональних злочинів, які вчиняються на території певної країни. Так, Велика Британія у 2018 р. представила оновлену стратегію боротьби з тероризмом.

Автори дотримуються думки, відповідно до якої криміналістична стратегія має відображати перспективну модель розвитку, удосконалення (можливо, трансформації) відповідних розділів криміналістичної науки (загальної теорії криміналістики, криміналістичної техніки, криміналістичної тактики та криміналістичної методики).

На прикладі криміналістичної методики щодо окремих груп злочинів здійснено спробу розглянути ключові питання, які мають стратегічний характер. Основним завданням криміналістики (у цьому контексті) є розроблення функціонально придатних механізмів боротьби з визначеними державою злочинами, що надалі мають набути вигляду базової криміналістичної методики, методик різного рівня узагальнення.

Проаналізовані головні напрями (стратегія) боротьби зі злочинами, вчиненими особами в складі злочинних груп (угруповань), які мають ознаки організованих. Визначені основні положення доктрини стратегічних рекомендацій боротьби з екстремізмом.

Аргументовано, що стратегічний підхід дає змогу не тільки правильно визначити напрям розслідування, змодельувати перспективний алгоритм доказування обставин, які підлягають встановленню в кримінальній справі, подолати протидію розслідуванню, але й досягти органічного взаємозв'язку між слідчими діями й оперативно-розшуковими заходами; збалансувати зусилля посадових осіб різних правоохоронних органів, інших організацій і установ; найбільш оптимально використовувати допомогу громадськості при проведенні слідчих (розшукових) дій. Розробка проблем, пов'язаних зі стратегічною стороною в діяльності посадових осіб щодо виявлення, розкриття й розслідування злочинів, а також запобігання їм, вимагає подальших досліджень.

Сама ж криміналістична стратегія – фундаментальна категорія теорії криміналістики, яка може бути визначена як довготривала, перспективна концепція розроблення, використання, удосконалення та трансформації криміналістичних знань. Водночас вирішальну роль має вироблення ефективних механізмів упровадження стратегічних орієнтирів у слідчу та судову практику.

**Ключові слова:** стратегія, криміналістична стратегія, кримінальна політика, криміналістична політика, криміналістична методика.

### **Boiarov V.I., Larkin M.O. Strategy is a category of forensics.**

The article identifies that the general issues that encompass modern definitions of «forensic strategy» are planning; the interconnection and coordination of many procedural actions and measures, as well as long-term and predictive thinking.

It is emphasized that many countries are adopting strategic political and legal documents aimed at ensuring the fight against organized crime, terrorism, corruption, etc. They are mainly devoted

to the characteristics of the criminal situation, which belongs to the whole, as well as to individual transnational crimes committed on the territory of a particular country. Thus, the United Kingdom in 2018 presented an updated strategy for combating terrorism.

The authors hold the opinion that the forensic strategy should reflect a promising model of development, improvement (possibly transformation) of the relevant sections of forensic science (general theory of forensics, forensic techniques, forensic tactics and forensic methodology).

Using the example of forensic methodology for certain groups of crimes, an attempt has been made to consider key issues of a strategic nature. The main task of forensics (in this context) is to develop functionally suitable mechanisms for combating crimes defined by the state, which should subsequently take the form of basic forensic methodology, methods of various levels of generalization.

The main directions (strategy) of combating crimes committed by individuals within criminal groups (groups) that have signs of organized crime have been analyzed. The main provisions of the doctrine of strategic recommendations for combating extremism have been determined.

It is argued that a strategic approach allows not only to correctly determine the direction of the investigation, to model a promising algorithm for proving the circumstances that are to be established in a criminal case, to overcome opposition to the investigation, but also to achieve an organic relationship between investigative actions and operational-search measures; balance the efforts of officials from various law enforcement agencies, other organizations and institutions; make the most optimal use of public assistance in conducting investigative (search) actions. The development of issues related to the strategic side of the activities of officials in detecting, solving, investigating, and preventing crimes requires further research.

Forensic strategy itself is a fundamental category of forensic theory, which can be defined as a long-term, forward-looking concept for the development, use, improvement, and transformation of forensic knowledge. At the same time, the development of effective mechanisms for implementing strategic guidelines in investigative and judicial practice plays a crucial role.

**Key words:** strategy, forensic strategy, criminal policy, forensic policy, forensic methodology.

**Постановка проблеми.** За загальним визначенням стратегія – це вчення про керівництво, частина воєнного мистецтва [1, с. 658]. Достатньо часто цей термін згадується в кримінальному судочинстві: під час досудового розслідування – як «стратегія розслідування», «стратегічна операція» [2, с. 65]; у публічному обвинуваченні – як «стратегія обвинувачення» (часто це аналог «позиції обвинувачення»); у захисті – як «стратегія захисту» («лінія захисту»); у рішеннях суду – у різних контекстах, наприклад, у постанові Касаційного кримінального суду в складі Верховного Суду (далі – ККС ВС) зазначено, що «... сторони вільні у використанні своїх прав і самостійно обирають стратегію і тактику ведення справи (ст. 22 і 26 КПК України)» [3] та ін. За таких умов стратегія і тактика використовуються як парні категорії.

Сам термін «стратегія» не згадується в чинному КПК України (далі – КПК), лише у ч. 5 ст. 271 КПК йдеться про тактику («тактика проведення контрольованої поставки, контрольованої та оперативної закупки, спеціального слідчого експерименту, імітування обстановки злочину визначається законодавством»).

Автор однієї з перших праць, присвячених криміналістичній тактиці, А. Вейнгард не згадує стратегію, але, визначаючи ціль цієї наукової розвідки, зазначив, що вона призначена бути керівництвом до складання планів (розслідування) та їх виконання, маючи на увазі, що робота спрямована на надання криміналісту того, що надає військова стратегія і тактика. Практично розглянуті не стільки порядок проведення слідчих (розшукових) дій, скільки організація розслідування [4].

Через деякий час (1927 р.) за авторством Юлієра (Julier) з'явилася перша праця, де згадується саме криміналістична стратегія (застосування бойових принципів армії (війська) в криміналістиці). У ній автор проводив певні паралелі між військово-стратегічними й криміналістичними діями (заходами) [5, с. 155].

У вітчизняній криміналістиці виникнення такої наукової категорії, якою є «криміналістична стратегія», пов'язане з ідеєю доповнення криміналістики відповідним самостійним підрозділом («тактика і стратегія розслідування»). Уперше про це згадується в 1981 році в тезах литовського криміналіста Е.Б. Пальськіса, який запропонував замінити «криміналістичну методику» на «криміналістичну стратегію», відносячи до останньої вчення про версії та планування, а також наукову організацію праці слідчого [6, с. 23-24].

Варто зазначити, що починаючи з 80-х років минулого сторіччя, питання дослідження зазначеної проблематики постійно перебувало в центрі уваги, насамперед німецьких криміналістів (ФРН), які сучасну криміналістику визначають як науку про методологію і стратегію виявлення і розслідування; виявлення й попередження злочинів, застосування технічного і тактичного підходу до

боротьби зі злочинністю. Водночас виділяють три основні розділи криміналістики: криміналістична тактика, техніка і стратегія [7, с. 12], де криміналістична стратегія розглядається як вчення про реалізацію завдання, визначеного з політичної й правової позицій, для превентивної й репресивної боротьби зі злочинністю, шляхом проведення запланованих, зовнішньо- і внутрішньо скоординованих, середньо- й довгострокових ефективних заходів. Превентивна боротьба, яку німецькі криміналісти М. Клінк і С. Кордус (Klink M., Kordus S.) визначають як цільовий вплив на злочинність загалом, пов'язана з тим, що на той час криміналістика розглядалася як частина кримінології [8]. Досить поширеною у ФРН є думка, що криміналістична стратегія являє собою концепцію боротьби зі злочинністю, яка розрахована на довготермінову перспективу і покликана стримувати злочинність на макрорівні [9].

**Метою дослідження** є аналіз проблематики застосування категорії «стратегія» в теорії криміналістики як певного теоретико-прикладного інструментарію, за допомогою якого можна позитивно вплинути на підвищення ефективності криміналістичної діяльності.

**Стан опрацювання проблематики.** Загальні питання, які охоплюють сучасні визначення «криміналістичної стратегії», – це планованість; взаємозв'язок і координація багатьох процесуальних дій і заходів, а також довготерміновість та прогностичність мислення.

Надалі стратегія в криміналістиці визначалася: як синонім вчення про організацію й планування розслідування в загальній теорії й методології; як частина кримінальної політики; доповнення до розділу «криміналістична тактика» (В.Д. Берназ, В.В. Тіщенко та ін.) або як категорія методики розслідування конкретних видів злочинів (В. А. Журавель та ін.). Питання криміналістичної стратегії розглядалися в працях таких українських вчених-криміналістів, як В.Д. Берназ, В.В. Бірюков, О.Ю. Довженко, В.А. Журавель, С.О. Книженко, Р.В. Тарасенко, В. В. Тіщенко, В.Ю. Шепітько та ін., але до сьогодні відсутня єдина думка науковців щодо розуміння криміналістичної стратегії, її місця в системі криміналістики та значення при розслідуванні злочинів, формуванні криміналістичних методик.

Так, В.А. Журавель, В.О. Коновалова, В.Ю. Шепітько розглядають криміналістичну стратегію як сферу знань із протидії злочинності криміналістичними засобами на віддалену перспективу у вигляді розділу криміналістики: як систему криміналістичних засобів з організації та планування протидії злочинності загалом [10, с. 252–254; 11, с. 10–20].

В.А. Журавель пропонує застосовувати певну класифікацію досудового розслідування (за різними підставами). Зокрема, за обсягом вирішуваних завдань вони поділяються на основні (загальні, стрижневі) й локальні (проміжні), за сферою реалізації – стратегічні й тактичні. Водночас основні завдання є стратегічними, такими, що впливають з обставин, котрі підлягають з'ясуванню загалом під час розслідування окремого різновиду злочинів. Вони спрямовані на досягнення правової мети і за своєю природою є більш усталеними та меншою мірою піддаються впливу ситуаційних чинників, порівняно з тактичними завданнями, які мають чітко визначену ситуаційну зумовленість [12, с. 16–17]. Такий розподіл завдань розслідування (стратегічні й тактичні), своєю чергою, зумовлює необхідність диференціації засобів їх вирішення, оскільки між завданнями та засобами їх розв'язання існує логічний зв'язок. Так, стратегічні завдання досудового розслідування вирішуються шляхом запровадження типових систем слідчих (розшукових) дій.

В.Д. Берназ підкреслює, що стратегія в криміналістиці припускає не тільки організацію і планування, але й реалізацію запланованого. Не можна відривати стратегію від тактики – ці поняття взаємозалежні і в теоретичному сенсі, і з практичного прикладного боку, оскільки не можливо застосовувати тактичні прийоми, комбінації, операції, не враховуючи стратегічних цілей розслідування й, навпаки, стратегії без тактики не буває й бути не може [13, с. 30]. В.В. Тіщенко розглядає здійснення розслідування на двох рівнях – тактичному і стратегічному. Тактика застосовується для вирішення нагальних завдань, що впливають із конкретної слідчої ситуації, тоді як стратегія передбачає планування розслідування загалом, із виокремленням і програмою вирішення стратегічних завдань у конкретному кримінальному провадженні [14, с.100].

**Викладення основного матеріалу.** Щодо історії криміналістики, то Ганс Гросс хоча й не звертався до цієї теми, розглядаючи криміналістику як учення про реалії кримінального права, але згодом, у передмові до одного з видань «Керівництва для судових слідчих, як система криміналістики», здійснив спробу визначити роль криміналістики через її співвідношення з кримінальною політикою.

У теорії права **кримінальна політика** розглядається як стратегія і тактика державної діяльності в галузі боротьби зі злочинністю (кримінально-правовий вплив на злочинність), предмет якої охоплює ті спеціальні заходи соціального запобігання злочинності, які ґрунтуються на кримінальному, процесуальному й виправному-трудовому законодавстві із залученням цих наук, включаючи кримінологію та криміналістику [15, с. 397–398].

Тобто сучасну кримінальну політику можна розглядати як певну систему, до якої як окремі елементи належить кримінально-правова, кримінальна процесуальна, пенітенціарна, оперативно-розшукова, кримінологічна та криміналістична політика. Для її реалізації створюються комплексні програми боротьби зі злочинністю, зокрема, зі злочинами, які визначені в Стратегії національної безпеки України «Україна у світі, що змінюється». Тут, наприклад, наголошується, що подолання диспропорцій у соціально-гуманітарній сфері повинно здійснюватися зокрема шляхом запобігання поширенню пропаганди екстремізму, насильства, ксенофобії, релігійної нетерпимості, моральної розбещеності [16].

Багато країн ухвалюють стратегічні політико-правові документи, спрямовані на забезпечення боротьби з організованою злочинністю, тероризмом, корупцією та ін. Переважно вони присвячені характеристиці особливостей кримінальної ситуації, яка належить до всієї сукупності, а також до окремих транснаціональних злочинів, які вчиняються на території певної країни. Так, Велика Британія у 2018 р. представила оновлену стратегію боротьби з тероризмом.

В Україні велику увагу приділено боротьбі зі злочинами, які вчиняються організованими злочинними угрупованнями. Для цього прийнятий Закон України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» [17], створені спеціальні підрозділи, як ведуть боротьбу з організованою злочинністю: спочатку це були Головні управління по боротьбі з організованою злочинністю в складі МВС і СБ України, а зараз, наприклад, у складі Національної поліції України створений Департамент стратегічних розслідувань, який бере участь у реалізації державної політики з питань боротьби з організованою злочинністю та здійснює оперативно-розшукову діяльність [18].

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 р. № 1126-р було схвалено Стратегію боротьби з організованою злочинністю, яка визначила на 5 років напрями розвитку системи боротьби з організованою злочинністю та механізми реалізації державної політики у відповідній сфері в сучасних умовах [19].

Головний міжнародний документ у цьому контексті – Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності від 15.11.2000 р. (ратифікація від 04.02.2004 р.), до якої додаються три протоколи: Протокол про запобігання та припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, та покарання за неї (резолюція 55/25 Генеральної Асамблеї ООН від 15.11.2000 р.); Протокол проти незаконного ввезення мігрантів по суші, морю та повітря (резолюція 55/25 Генеральної Асамблеї ООН від 15.11.2000 р.); Протокол проти незаконного виготовлення та обігу вогнепальної зброї, її складових частин та компонентів, а також боєприпасів до неї (резолюція 55/255 Генеральної Асамблеї ООН від 31.05.2001 р.). Суттєве значення для кваліфікації протиправних діянь мають категоріальні визначення, що містяться в Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності від 15.11.2000 р. (поняття транснаціонального злочину, організованої злочинної групи) [20, с. 308].

У сфері боротьби із корупцією: прийнято Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.14 № 1700-VII [21], Закон України «Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки» від 20.06.2022 № 2322-IX [22], Постанову Кабміну України «Про затвердження Державної антикорупційної програми на 2023-2025 роки» від 04.03.23 № 220 [23], Антикорупційну програму Служби безпеки України на 2021-2024 роки (наказ Центрального управління Служби безпеки України від 19 квітня 2021 року № 126 [24].

Певні стратегічні цілі можуть бути визначені й у міжнародних конвенціях (ратифікованих Україною), наприклад, Конвенція про міжнародне співробітництво при розслідуванні та переслідуванні злочину геноциду, злочинів проти людяності, воєнних злочинів та інших міжнародних злочинів (Конвенція відкрита для підписання в січні 2024 року в Гаазі, Нідерланди) [25]. У разі її ратифікації це накладає певний обов'язок на Україну: 1) криміналізувати в національному законодавстві діяння, які становлять геноцид, злочини проти людяності та воєнні злочини в розумінні Конвенції (стаття 7); 2) заборону розглядати злочини, які охоплюються цією Конвенцією, як політичні злочини, злочини, пов'язані з політичним злочином, або злочини, вчинені з політичних мотивів, що унеможливорює відмову в екстрадиції з підстав політичного характеру злочину (частина шоста статті 5); 3) застосування принципу *aut dedere, aut iudicare*, відповідно до якого держава-учасниця, встановивши, що під її юрисдикцією перебуває особа, яка ймовірно вчинила будь-який злочин, потрапляє у сферу дії Конвенції, відмовляє у видачі або передачі цієї особи іншій державі або органу міжнародної кримінальної юстиції, зобов'язана сама здійснити кримінальне переслідування та притягнення до відповідальності такої особи (стаття 14); 4) зобов'язання вжити заходів, необхідних для встановлення відповідальності юридичних осіб за участь у міжнародних злочинах (стаття 15); 5) визначення невичерпного переліку видів взаємної правової допомоги, обсяг якої обмежується лише суперечністю запитуваної допомоги внутрішньому законодавству держави-учасниці (ст. 24); 6) регламентація застосування спеціальних методів розслідування та таємних розслідувань у тому

разі, коли між державами відсутні відповідні двосторонні договори (статті 39, 40) та ін. Усе це потребує, серед іншого, й створення відповідних методик розслідування зазначених видів злочинів.

Коли йдеться про криміналістичну стратегію, то необхідно виходити з того, що вона має передбачати концепцію реалізацію основних цілей, визначених у криміналістичній політиці, адже сутнісна характеристика криміналістичної політики полягає в дослідженні кола суспільно регульованих потреб, які можуть бути вирішені засобами і методами криміналістичної науки.

Реалії криміналістичної політики є релевантними факторами, які формують уявлення щодо дієвості і практичної спрямованості механізмів криміналістики [26, с. 50].

Криміналістична стратегія має відображати перспективну модель розвитку, удосконалення (можливо, трансформації) відповідних розділів криміналістичної науки (загальної теорії криміналістики, криміналістичної техніки, криміналістичної тактики та криміналістичної методики).

На прикладі криміналістичної методики щодо окремих груп злочинів спробуємо розглянути ключові питання, які, на нашу думку, мають стратегічний характер. Основним завданням криміналістики (у цьому контексті) є розроблення функціонально придатних механізмів боротьби з визначеними державою злочинами, що надалі мають набути вигляду **базової криміналістичної методики, методик різного рівня узагальнення**.

Загалом виділяють такі головні напрями (стратегію) боротьби зі злочинами, що вчиняються особами в складі злочинних груп (угруповань), які мають ознаки організованих: 1) порушення організаційної структури злочинних угруповань, де головний спосіб – «вилучення» лідерів, ядра злочинної організації, зокрема шляхом притягнення їх до кримінальної відповідальності за конкретні злочини, що дозволяє більш ефективно впливати на рядових учасників угруповання, домогтися розпаду й ліквідації цього формування; 2) підрив фінансової бази злочинних організацій шляхом перекриття каналів їхніх прибутків, а також вилучення незаконно отриманого капіталу, зокрема при активному використанні податкового законодавства; 3) усунення причин та умов, що сприяють існуванню й функціонуванню злочинних організацій, зокрема шляхом проведення соціально-економічних заходів щодо скорочення «силового блоку» організованої злочинності і «стримування політиків», що звертаються до послуг злочинних формувань тощо.

Стратегічно важливим є розслідування злочинів, які вчиняються ОЗУ і які не відносяться до так званих «злочинів базової спрямованості» (злочини, які, на думку учасників угруповання, по-перше, є найбільш «безпечними», наприклад, за відсутності явних потерпілих, а по-друге, є вигідними в матеріальному сенсі), тобто злочинів, що не є типовими для злочинної діяльності конкретного злочинного формування, і тому вчиняються вони на більш низькому організаційному та професійному рівнях. Це дає змогу на початковому етапі розслідування викривати осіб у вчиненні злочинів, які не є злочинами «базової спрямованості», а надалі – переорієнтовуватися на виявлення й розкриття базових злочинів. Як наслідок, злочинне формування припиняє існування у зв'язку з притягненням до кримінальної відповідальності осіб, що входять до нього.

Для **злочинів, які вчиняються ОЗУ**, застосовується також метод «відкладеного знання», тобто отримання інформації стосовно вчинення учасниками ОЗУ злочинів, але не починаючи при цьому кримінальних проваджень (за реалій сучасної України, відомості про злочин(и), всупереч вимогам ст. 214 КПК, не вносяться до ЄРДР) для того, щоб надалі, коли слідство отримає повну інформацію відносно більшості членів ОЗУ, – їх усіх одночасно затримати, обрати запобіжні заходи та притягти до кримінальної відповідальності.

Але це не може бути достатньо ефективним засобом у боротьбі з організованою екстремістською діяльністю, оскільки багато з тих, хто поділяє певну ідеологію (світоглядну установку) і підтримує діяльність екстремістської організації, перебувають поза увагою правоохоронної системи через непублічну діяльність. Маються на увазі особи, які поділяють ідеологію певного екстремістського угруповання і підтримують екстремістське угруповання, але лише віртуально (за допомогою мережі Інтернет). І потенційно, на якомусь етапі розвитку певних подій, вони можуть швидко увійти до складу угруповання як активні учасники масових злочинних акцій («революційний екстремізм»).

Для цих ситуацій доктрина стратегічних рекомендацій має такий вигляд:

1) початкова версія **доктрини боротьби з екстремізмом** (успішного розслідування групових кримінально-караних проявів екстремістської діяльності): безкомпромісна боротьба з цим явищем; доведення хибності відповідних ідеологічних складових якогось виду екстремізму; діяльність досудового слідства в межах традиційних уявлень щодо розслідування, встановлення винуватих та їх покарання;

2) основна мета – встановлення всіх обставин злочину, доведення вини окремих осіб та встановлення їхньої ролі у вчиненні злочинів. Але зробити це важко, а інколи й неможливо, оскільки проводиться розслідування таких проваджень в умовах, коли формування цілі екстремістської ідеології хоча б формально, але спрямоване на «покращення життя» суспільства (методи досягнення

зазначеної мети є протизаконними: колективне насильство, залякування, нетолерантність та ін.);

3) слід виходити з того, що в умовах сьогодення завжди є об'єктивні причини для неприйняття (з боку суспільства) діяльності сучасної влади позитивно. За таких умов значна частина населення країни може підтримувати ідеологічні складові екстремістських формувань. А отже, ставлення великої частини населення до діяльності слідства при розслідуванні кримінальних проваджень про кримінально карані прояви екстремізму може бути вкрай негативним. Отже, їх розслідування практично завжди отримує протидію з боку громадян. Усе це паралізує на досить тривалий час досудове розслідування. Для подолання такої ситуації (особливо в період активних насильницьких дій таких структур, в умовах повної або часткової паралізації влади, зокрема правоохоронних органів), доктрина має передбачати: широке застосування компромісних процедур; визнання пріоритетним у розслідуванні, особливо на початковому етапі, застосування негласних слідчих (розшукових) дій або оперативно-розшукових заходів (порівняно з проведенням гласних слідчих (розшукових) дій); забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства, насамперед очевидців і потерпілих, навіть в умовах, коли формально (відповідно до чинного законодавства) немає реальної загрози їхньому життю, здоров'ю, майну: пріоритетною є «анонімність» свідків, а в умовах застосування інших заходів забезпечення безпеки – допит слідчим суддею (у порядку, визначеному у ст. 225 КПК); «закритість» слідства; розроблення дієвих заходів, спрямованих на недопущення подальшої ескалації групових проявів екстремістської діяльності (наприклад, масових заворушень), такими небезпечними можуть бути гласні дії досудового слідства, які можуть спровокувати подальше протистояння (наприклад, ескалацію масових заворушень); пошук та використання осіб (свідків), які розчаровані в ідеології, яка об'єднує учасників екстремістського формування (тобто позбавлення ідеологічної установки, яка тисне на особу); не виносити за ініціативою обвинувачення (слідчого) на обговорення (полеміки) широкого кола осіб питань щодо істинності або хибності певної ідеології, або засобів досягнення відповідної мети (як і не бажане допущення «суперечки про віру» під час допиту); вибір концепції впливу на обстановку розслідування.

Усе перелічене має підвищити ефективність досудового слідства та є стратегічно важливим при розробленні криміналістичної методики.

**Висновки.** Стратегічний підхід дає змогу не тільки правильно визначити напрям розслідування, змодельовати перспективний алгоритм доказування обставин, які підлягають встановленню в кримінальній справі, подолати протидію розслідуванню, але й досягти органічного взаємозв'язку між слідчими (розшуковими) діями й оперативно-розшуковими заходами; збалансувати зусилля посадових осіб різних правоохоронних органів, інших організацій і установ; найбільш оптимально використовувати допомогу громадськості при проведенні слідчих дій. Розробка проблем, пов'язаних зі стратегічною стороною діяльності посадових осіб щодо виявлення, розкриття й розслідування злочинів, а також запобігання їм, вимагає подальших досліджень.

Сама ж криміналістична стратегія – фундаментальна категорія теорії криміналістики, яка може бути визначена як довготривала, перспективна концепція розроблення, використання, удосконалення та трансформації криміналістичних знань. І тут вирішальну роль відіграє вироблення ефективних механізмів впровадження стратегічних орієнтирів у слідчу та судову практику.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Касяненко Ю.А. Стратегія. *Юридична енциклопедія*: в 6 т. Т.5: П-С / редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) [та ін.]. Київ: Укр. енциклопедія, 2003. 736 с. URL: [https://kup.edu.ua/doc/juridichna-enciklopedija-v-6-t.-redkol.-ju.s.-shemshuchenko-vidp.-red.-ta-in\\_volume5.pdf](https://kup.edu.ua/doc/juridichna-enciklopedija-v-6-t.-redkol.-ju.s.-shemshuchenko-vidp.-red.-ta-in_volume5.pdf) (дата звернення 12.11.2025).
2. Тищенко В.В. Вибрані праці. Одеса: Вид. дім «Гельветика», 2017. 436 с. URL: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis\\_low/cgiirbis\\_64.exe?Z21ID=&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullw&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=3&S21P02=0&S21P03=A=&S21COLORTERMS=0&S21STR](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_low/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullw&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=3&S21P02=0&S21P03=A=&S21COLORTERMS=0&S21STR) (дата звернення 12.11.2025).
3. Постанова Касаційної кримінальної палати Верховного Суду від 11.05.21, справа № 737/838/16-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97175076> (дата звернення 12.11.2025).
4. Weingart A, Criminal Tactics: A Guide to Crime Investigation (1904) (in English). URL: <https://www.manchesterhive.com/display/9781526172358/9781526172358.00009.xml> (дата звернення 12.11.2025).
5. Julier. Die Anwendung militärischer Kampfgrundsätze in der Kriminalistik. *Kriminalistische Monatshefte. Zeitschrift für die gesamte kriminalistische Wissenschaft und Praxis*. 1927. S. 155 URL: <https://www.e-periodica.ch/digbib/view?pid=asm-003%3A1928%3A74%3A%3A452> (дата звернення 12.11.2025).

6. Malevski H. Kriminalistic strategija, strategija kriminalistikoje ar kriminalisties politikos strategija? *Kriminalistika ir teismo ekspertize mokslas, studijos, praktika IX: moksliniu straipsniu rinkinys*. Vilnius, Charkovas. 2013. S. 23-24. URL: [https://snpl.lt/~hema/Lista\\_publikacij\\_HM.pdf](https://snpl.lt/~hema/Lista_publikacij_HM.pdf) (дата звернення 12.11.2025).
7. Spand T., Berthel R., Ventzel T., Schroder D. Grundlagen der Kriminalistik / Kriminologie / Publisher Verlag Dtutsche Polizeiliteratur, 2013. 176 s. URL: <https://download.e-bookshelf.de/download/0000/7920/96/L-X-0000792096-0001929087.XHTML/index.xhtml> (дата звернення 12.11.2025).
8. Klink M., Kordus S. Kriminalstrategie. Grundlagen polizeilicher Verbrechensbekämpfung. Stuttgart. München. Hannover. 1986. S. 7-8, 14-16, 22-24 ff. URL: [Downloads/3\\_25\\_SystematischeKriminalpraevention.pdf](#) (дата звернення 12.11.2025).
9. Kube E., Screiber M. Theoretische Kriminalistik. *Kriminalistik. Handbuch für Praxis und Wissenschaft*. Band I. / E. Kube. H.-U. Stötzer. K.-J. Timm (Hrsl). Stuttgart, Munchen, Hannover, Berlin, Weimar: Boorberg Verlag. Bd. I. 1992. S. 2-3. URL: [https://pocketbook.de/de\\_de/downloadable/download/sample/sample\\_id/5181538/?srsId=AfmBOoqH\\_h\\_tNYZEIbR8ZC1lLctPu5-K-X-LomaWl1LZzrfUYtF-q7o5](https://pocketbook.de/de_de/downloadable/download/sample/sample_id/5181538/?srsId=AfmBOoqH_h_tNYZEIbR8ZC1lLctPu5-K-X-LomaWl1LZzrfUYtF-q7o5) (дата звернення 12.11.2025).
10. Криміналістика: підручник: у 2 т. / В. Ю. Шепітько [та ін.]; за ред. В.Ю. Шепітька. Харків: Право, 2019. Т. 1. 456 с. URL: [https://pravo-izdat.com.ua/index.php?route=product/product/download&product\\_id=4863&download\\_id=1710&srsId=AfmBOopsJ4PeQSXlJIpOM9p4M11KkjQp4KbKkhsnVHEqC2I\\_ea-HvM7](https://pravo-izdat.com.ua/index.php?route=product/product/download&product_id=4863&download_id=1710&srsId=AfmBOopsJ4PeQSXlJIpOM9p4M11KkjQp4KbKkhsnVHEqC2I_ea-HvM7) (дата звернення 12.11.2025).
11. Шепітько В.Ю. Теоретико-методологічна модель криміналістики та її нові напрями. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2021. Вип. 3 (25). С. 10-20. URL: [Downloads/497-Article%20Text-1007-1-10-20220629%20.pdf](#) (дата звернення 12.11.2025).
12. Журавель В.А. Обставини, що підлягають з'ясуванню, у структурі криміналістичної методики. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2010. Вип. 10. С. 12-20. URL: [https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis\\_nbuv/cgiirbis\\_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP\\_meta&C21COM=S&2\\_S21P03=FILA=&2\\_S21STR=Trsek\\_2010\\_10\\_6](https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Trsek_2010_10_6) (дата звернення 12.11.2025).
13. Берназ В.Д., Берназ П.В. Криміналістична стратегія як наукова категорія. *Актуальні проблеми держави і права*. 2008. Вип. 44. С. 28-32. URL: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis\\_nbuv/cgiirbis\\_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP\\_meta&C21COM=S&2\\_S21P03=FILA=&2\\_S21STR=apdp\\_2008\\_44\\_8](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=apdp_2008_44_8) (дата звернення 12.11.2025).
14. Тищенко В. Роль криміналістичної методики розслідування у формуванні доктрини криміналістики. *Право України*. № 8. 2021. С. 91-103. URL: [https://pravoua.com.ua/storage/files/magazines/files/article-pravo\\_2021\\_8\\_s6.pdf](https://pravoua.com.ua/storage/files/magazines/files/article-pravo_2021_8_s6.pdf) (дата звернення 12.11.2025).
15. Музика А.А. Кримінальна політика. *Юридична енциклопедія: в 6 т. Т. 3: К-М / редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) [та ін.]*. Київ: Укр. енциклопедія, 2001. 792 с. / URL: <https://kredens.org/book.php?bookId=16851> (дата звернення 12.11.2025).
16. Стратегія національної безпеки України «Україна у світі, що змінюється», затверджена указом Президента України від 12 лютого 2007 р. № 105 (в редакції указу Президента України від 8 червня 2012 р. № 389/2012). *Офіційний вісник Президента України* від 19 червня 2012 р. № 20. С. 19. Ст. 470. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/105/2007#Text> (дата звернення 12.11.2025).
17. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України № 3341-XII від 30.06.1993 р. Дата оновлення: 30.06.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12#Text> (дата звернення 12.11.2025).
18. Постанова Кабінету Міністрів України від 9 жовтня 2019 р. № 867 «Про утворення територіального органу Національної поліції». Дата оновлення: 17.10.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/867-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення 12.11.2025).
19. Стратегія боротьби з організованою злочинністю: схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 р. № 1126-р. Дата оновлення: 16.09.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1126-2020-%D1%80#Text> (дата звернення 12.11.2025).
20. Сироїд Т.Л. Міжнародна кримінально-правова протидія транснаціональним злочинам. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія: Право*. 2023. Вип. 77, ч. 2. С. 304-309. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2023/06/54.pdf> (дата звернення 12.11.2025). DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.77.2.52>.
21. Про запобігання корупції: Закон України від 04 жовтня 2014 р. № 1700-VII. Дата оновлення: 12.09.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення 12.11.2025).

22. Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки: Закон України від 20 червня 2022 р. № 2322-IX. Дата оновлення: 10.07.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text> (дата звернення 12.11.2025).
23. Про затвердження Державної антикорупційної програми на 2023-2025 роки: Постанова Кабінету міністрів України від 04.03.2023 р. № 220. Дата оновлення: 28.06.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення 12.11.2025).
24. Антикорупційна програма Служби безпеки України на 2021-2024 роки: затверджено наказом Центрального управління Служби безпеки України від 19 квітня 2021 р. № 126. Дата оновлення: 19.04.2021. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2021/04/ANTYKORUPTSIJNA-PROGRAMA-SBU-2021-2024.pdf> (дата звернення 12.11.2025).
25. Конвенція про міжнародне співробітництво розслідування та переслідування злочину геноциду, злочинів проти людяності, воєнних злочинів та інших міжнародних злочинів від 26.05.2023 р. Дата оновлення: 26.05.2023. URL: <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MZEZ/projekti/MLA-pobuda/The-Ljubljana-TheHague-MLA-Convention.pdf> (дата звернення 12.11.2025).
26. Ларкін М.О. Предмет криміналістичної політики: функціональний вимір. *Протидія організованій злочинності: проблеми теорії та практики*: Матеріали Всеукр. наук.-практ. семінару (м. Дніпро, 09 грудня 2022 р.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. С. 50-51. URL: [https://khai.edu/assets/documents/668420\(1\).pdf](https://khai.edu/assets/documents/668420(1).pdf) (дата звернення 12.11.2025).